

Kommunrevisorerna granskar

**UMEÅ KOMMUN
MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN**

Grundläggande granskning 2024

1. Inledning och bakgrund

Revisorerna är kommunfullmäktiges organ för kontroll och ansvarsprövning av styrelser och nämnder. Revisionens arbete ska även ses som ett stöd till nämnderna och styrelsen. Revisorerna ska enligt kommunallagen årligen granska verksamheten inom nämndernas verksamhetsområden i den omfattning som följer av god revisionssed.

Revisorerna har till uppgift att pröva om:

- Verksamheten sköts på ett ändamålsenligt, och från ekonomisk synpunkt, tillfredställande sätt
- Räkenkaperna är rättvisande
- Den interna kontrollen är tillräcklig

Den grundläggande granskningen utgör en viktig del av revisionens årliga granskning och omfattar en översiktlig granskning av målpuppfyllelse samt styrning och intern kontroll.

Den grundläggande granskningen baseras på revisorernas riskanalys och omfattar samtliga nämnder och styrelser. Den grundläggande granskningen ger också underlag att under året uppdatera riskanalysen. Enligt god revisionssed i kommunal verksamhet ska den grundläggande granskningen ha en sådan omfattning att den ger en grund för bedömningar i revisionsberättelsen.

1.1 Syfte och revisionsfrågor

Granskningens översiktliga syfte är att bedöma om nämnden har en tillräcklig struktur för styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten. De bedömningar som avlämnas ska utgöra en grund för säkerställande att nämnden lever upp till de mål och beslut som fullmäktige fastställt.

Granskningen avser att besvara följande revisionsfrågor:

- Har nämnden säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med det grunduppdrag, mål och eventuella tilläggsuppdrag som fullmäktige fastställt?
- Har nämnden säkerställt att verksamheten bedrivs på ett ekonomiskt tillfredställande sätt?
- Arbetar nämnden strukturerat för att säkerställa en tillräcklig intern kontroll?

1.2 Avgränsningar

Granskningen avser miljö- och hälsoskyddsnämnden och är avgränsad till verksamhetsåret 2024. Granskningen färdigställs och avslutas därmed först efter att nämnden behandlat sina årsbokslut/verksamhetsuppföljningar för 2024.

1.3 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens slutsatser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av:

- Kommunallagen (2017:725)
- Strategisk plan 2016–2028
- Riktlinjer för aktiverade styrning (2021-03-09)
- Planeringsdirektiv, budget och investeringar 2024 (2023-06-19)
- Riktlinjer för intern styrning och kontroll (2011-09-26)
- Nämndernas reglementen

1.3.1 Reglemente för miljö- och hälsoskyddsnämnden

Enligt reglementet är miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarig för att möjliggöra god hälsa och en hållbar utveckling i Umeå. Nämnden ansvarar för prövning och tillsyn beträffande miljö- och hälsoskyddsområdet, livsmedelssäkerhet, serveringstillstånd, tobak och liknande produkter, tobaksfria nikotinprodukter samt receptfria läkemedel. Nämnden bidrar också med underlag för en god samhällsplanering och utveckling inom miljöövervakning, energieffektivisering, klimatpåverkan och naturvård samt utgör ett kompetensstöd i miljöfrågor vid fysisk planering. Nämnden medverkar till en ökning av allmänhetens medvetenhet om miljö-, natur-, och hälsoskyddsfrågor samt energi, klimat, och hållbar konsumtion. Nämnden ansvarar även för budget- och skuldrådgivning, konsumentrådgivning och för kommunens förvaltare i enlighet med föräldrabalken.

1.3.2 Kommunspecifik styrmodell

Umeå kommun specificerar sin styrmodell i Riktlinjer för aktiverande styrning i Umeå kommun, antaget av kommunfullmäktige 2021-03-09. Riktlinjen ska tillämpas av Umeå kommuns nämnder och helägda bolag.

Riktlinjerna fastslår att verksamheten i nämnder/styrelser ska utgå från tilldelat grunduppdrag. Inom ramen för tilldelat grunduppdrag har nämnder/styrelser möjlighet att utifrån sina specifika förutsättningar och behov fastställa hur verksamhetsstyrning och uppföljning ska utformas. Detta innebär att varje nämnd och styrelse inom grunduppdragets ramar, lagstiftning, övriga direktiv och riktlinjer från kommunfullmäktige har mandat att besluta om mål, uppdrag och aktiviteter för sina egna verksamheter.

Uppföljning av grunduppdraget sker årligen genom att nämnd och styrelse bedömer i vilken omfattning nämnden eller styrelsen verkställt grunduppdraget och rapporterar sagda bedömning till kommunstyrelsen som sammanställer inför hantering i kommunfullmäktige.

Utöver grunduppdraget har nämnder och styrelser att förhålla sig till kommunfullmäktiges inriktningsmål. Inriktningsmål kan destinerats till namngivna nämnder och bolag som:

- särskilt ska prioritera arbete med just detta inriktningsmål
- bedöms ha de reella förutsättningar som krävs för att inriktningsmålet ska uppnås

Nämnder och styrelser har även att förhålla sig till specifika tilläggsuppdrag som kan tilldelas av kommunfullmäktige i samband med fastställande av planeringsdirektiv och budget.

1.3.3 Planeringsprocess och uppföljning

Efter kommunfullmäktiges beslut om samtliga nämnders och inriktning under juni månad ska nämnder/styrelse anta verksamhetsplaner och en internbudget inför kommande verksamhetsår. Verksamhetsplaner och nämndbudget ska beskriva hur nämnder avser verkställa:

- Nämndens grunduppdrag och övriga åtaganden enligt kommunfullmäktiges reglemente
- Mål och tilläggsuppdrag ställda till nämnd i beslutade planeringsdirektiv och budget

Nämnden genomför därefter verksamheten i enlighet med upprättad och fastställd verksamhetsplan och nämndbudget.

Nämnder och styrelser ska kontinuerligt följas upp. Detta i syfte för att följa måluppfyllelse av verksamheternas kvalitet och utveckling. Uppföljningen ska bland annat ske genom:

- Verksamhetsuppföljning genom månads, tertial och årsbokslut
- Uppföljning av internkontroll

1.3.4 Riktlinjer för internkontroll

Kommunens dokument för riktlinjer för intern kontroll som antogs i september 2011, specificerar att kommunens samtliga verksamhetsområden ska tillämpa dessa riktlinjer. I dokumentet framgår att följande moment ska tillämpas av verksamheterna:

Risikanalys

En riskanalys ska göras i syfte att identifiera omständigheter som utgör risk att verksamheterna inte bedrivs enligt lagar och regler samt verksamhetens krav.

Kontrollåtgärder

Vid behov ska åtgärder tas utifrån resultatet av riskanalysen som förhindrar att verksamhetens krav inte uppfylls.

Uppföljning

Verksamheterna ska systematiskt och regelbundet följa upp, bedöma och avrapportera den interna kontrollen.

Dokumentation

Risikanalysen, kontrollåtgärder samt uppföljningen och bedömningen ska dokumenteras.

Rapportering

I samband med inrapportering av bokslut ska nämnderna/styrelserna rapportera till kommunfullmäktige huruvida deras internkontroll har varit tillräcklig.

1.3.5 Inriktningsmål och tilläggsuppdrag från fullmäktige

Följande inriktningsmål är destinerade till miljö- och hälsoskyddsnämnden:

- Inriktningsmål 1: Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.
- Inriktningsmål 4: Umeå ska vara klimatneutralt till 2040

Följande tilläggsuppdrag för år 2024 är tilldelade miljö- och hälsoskyddsnämnden:

- Tilläggsuppdrag 2023: 1 – Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar
- Tilläggsuppdrag 2023:2 – Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Följande personalpolitiska mål för år 2024 är tilldelade miljö- och hälsoskyddsnämnden

- Mål 5: Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället.
- Mål 6: Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30.

- Mål 7: Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden.

1.4 Genomförande

Den grundläggande granskningen har genomförts av de förtroendevalda revisorerna tillsammans med sakkunnigt stöd från KPMG. Granskningen har genomförts genom dialogmöten, bedömning av styr- och uppföljande dokument samt protokollsgranskning.

Protokollsgranskning

De förtroendevalda revisorerna följer styrelse och nämnder löpande, utifrån sina bevakningsansvar för nämnder, genom bland annat protokollsgranskning. Bevakningen rapporteras löpande på revisorernas sammanträden. Protokollsgranskningen dokumenteras på ett av revisorerna överenskommet sätt.

Dokumentstudier

För att få en helhetsbild av nämndens arbete, kompletteras dialogen (enligt nedan) med insamling, genomgång och analys av relevanta styr- och uppföljningsdokument (budget, reglemente, verksamhetsplan, verksamhetsuppföljning per T1, T2 och årsbokslut, riskanalys, internkontrollplan etc.).

Dialogmöten

Revisorerna har genomfört dialogmöte med nämndens presidium under hösten 2024. Dialogen med presidiet utgick från de områden som identifierats i revisorernas risk- och väsentlighetsanalys, genom dokumentstudier, protokollsgranskning samt löpande under året.

Analys, bedömning och rapportering

När verksamhetsåret är slut sammanställs resultatet och en sammanfattande analys och bedömning görs. Detta sammanställs i en rapport per nämnd, efter att nämnden behandlat sin årsrapport/verksamhetsuppföljning för 2024. Detta för att säkerställa att granskningen omfattar hela granskningsåret.

Rapporten utgör ett underlag för revisorernas årliga bedömning av måluppfyllelse samt intern kontroll.

2. Resultat av granskningen

2.1 Styrning och uppföljning av verksamhet

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende nämndens verksamhetsstyrning och uppföljning under 2024.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Beslutat om verksamhetsplan där det framgår hur nämnden planerar att verkställa: - Grunduppdrag - Inriktningsmål - Personalpolitiska mål - Ev. tilläggsuppdrag		Verksamhetsplan antogs 2023-11-16 § 116 Av verksamhetsplanen framgår nämndens grunduppdrag och hur det planeras att genomföras. Därtill framgår även hur uppföljning ska ske. Detta sker genom tertialrapportering och intern kontroll. Vidare anges att nämnden avser följa verksamhetens utveckling och arbete via återrapportering av planerade insatser och hantering av uppkomna händelser, samt löpande prioriteringar under verksamhetsåret, via nämndssammanträdena. Nämnden har inte tilldelats några inriktningsmål eller personal Därtill framgår de personalpolitiska målen och de tilläggsuppdrag som är tilldelade till nämnden. Gällande inriktningsmålen så framgår det vilka delar som nämnden är berörda av gällande Program Tillväxt (genom dess tillsynsansvar). För Program Klimat anges att det ännu inte har tagits fram någon programhandling med insatser utöver de som redan finns i andra styrdokument.
Följt upp verksamhet och måluppfyllelse i tertialrapporter		I samband med T1 sker återrapportering i form av förenklad ekonomi- och personalrapport. Nämnden behandlade detta vid sitt sammanträde i maj (2024-05-13 § 44) där förenklad ekonomi- och personalrapport godkändes. Nämnden följer i samband med delårsrapporten för T2 upp verksamhetsplan (2024-09-19 § 89). Till rapporten bifogas även nämndens verksamhetsuppföljning. Av verksamhetsuppföljningen framgår uppföljningen av grunduppdraget, de personalpolitiska målen, tilläggsuppdragen samt kommentarer kopplat till

		inriktningsmålen. Här anges att det inte finns några fastställda aktiviteter och insatser kopplat till programmen, då programstyrningen än är i uppstartsskede. Nämnden redogör dock för det arbete som genomförs inom ramen för grunduppdraget kopplat till inriktningsmålet. Nämnden gör även bedömningen att samtliga program är fortsatt aktuella.
Följt upp verksamhet och måluppfyllelse i en årsrapport	✓	Årsrapport godkändes av nämnden 2025-02-20. Av årsrapporten framgår uppföljning av grunduppdrag, tilläggsuppdrag och personalpolitiska mål. Gällande uppföljning av inriktningsmål och program anges i årsrapporten till kommunstyrelsen att nämnden har destinerats inriktningsmål 1 och 4. Vidare anges att slutsats i den programhandling som programstyrgruppen tillväxt fastställde 2023-11-08 var att Umeås tillväxt inte är hållbar i det ekologiska perspektivet. Betydande del av nämndens grunduppdrag omfattar detta perspektiv och arbetet kommer fokuseras ytterligare framåt. I nämndens verksamhetsuppföljning för 2024 (bilaga till årsrapporten) anges att en mycket stor del av nämndens grunduppdrag avser aktiviteter som kopplar mot specifika inriktningsmål och program. Anvisningar och former för denna redovisning behöver fastställas av KS.
Uppnår: - Grunduppdrag - Inriktningsmål - Personalpolitiska mål - Ev. tilläggsuppdrag	—	Nämnden bedömer att grunduppdraget i viss grad är uppfyllt med anledning av ett ekonomiskt underskott på cirka 0,6 mnkr. Uppföljningen av nämndens verksamhet i de övriga tre perspektiven (kund, verksamhet och HR) uppges ha uppfyllts i hög grad. Av de två tilläggsuppdragen bedöms ett vara genomfört och ett delvis genomfört. För tilläggsuppdrag 2023:2 anges att samarbetet har utvecklats positivt under de senaste åren, bland annat genom programstyrningen. Fortsatta utmaningar uppges dock finnas i genomförandet av översiktsplanen och i målbilden för kommunens strategiska inriktningar.

Bedömning av grunduppdrag, inriktningsmål, personalpolitiska mål och ev. tilläggsuppdrag kan styrkas med relevanta underlag	✓	Nämnden har i sin verksamhetsplan angett hur grunduppdraget följs upp. Av tertialrapport 2 och årsrapport till kommunstyrelsen ges en beskrivning som motiverar bedömningen av grunduppdraget. Av verksamhetsuppföljningen till nämnden framgår måtvärden för merparten av fastställda nyckeltal, som ligger till grund för bedömningen.
Vidtagit åtgärder vid indikationer på avvikelse från grunduppdrag, inriktningsmål, personalpolitiska mål och ev. tilläggsuppdrag	✓	Inga väsentliga avvikelser har rapporterats

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.1.1 Övriga iakttagelser

Vi noterar att nämnden i sin verksamhetsplan och verksamhetsuppföljning redogör för och följer upp grunduppdrag, tilläggsuppdrag och personalpolitiska mål samt kommenterar arbetet med inriktningsmålen. Uppföljningen av inriktningsmålen ska ske av programstyrgrupperna. Av nämndens verksamhetsuppföljning för 2024 anges att en mycket stor del av nämndens grunduppdrag avser aktiviteter som kopplar mot specifika inriktningsmål och program. Anvisningar och former för denna redovisning behöver fastställas av kommunstyrelsen. Detta framgår av nämndens verksamhetsuppföljning, som utgör en bilaga till verksamhetsrapport för perioden januari-december 2024 som lämnas till kommunstyrelsen.

2.1.2 Bedömning

Vi bedömer att nämnden i allt väsentligt har säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med det grunduppdrag och mål som fullmäktige fastställt.

2.2 Styrning och uppföljning av ekonomi

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende nämndens ekonomistyrning och uppföljning under 2024.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Upprättat en budget för innevarande år inom tilldelad ram	✓	Budget för 2024 beslutades 2023-11-16 § 116.
Följt upp ekonomin i tertialrapporter	✓	Förenklad ekonomisk rapport, T1 godkändes 2024-05-16 § 44. Nämnden redovisade ett resultat för perioden på -0,2 mnkr. Intäkterna för perioden är 3,1 mnkr lägre än budgeterat och kostnaderna är 2,9

		mnkr lägre än budgeterat där personalkostnaderna utgör 3,0 mnkr. Helårsprognosen visade på ett nollresultat. Verksamhetsrapport T2 godkändes av nämnden 2024-09-19 § 89. Resultatet för perioden jan-aug uppgick till – 0,2 mnkr. Helårsprognosen visade på ett nollresultat.
Följt upp ekonomin i en årsrapport	✓	Nämnden godkände årsrapport för 2024 på sitt sammanträde 2025-02-20 (§ 23). Av rapporten framkommer att nämnden redovisar en budgetavvikelse på -0,6 mnkr. I rapporten anges att omfattningen på arbetet med små avlopp bedömdes få en större omfattning än vad som blev fallet, vilket påverkat såväl kostnader som intäkter. Därtill har aktiviteter genomförts som inte varit budgeterade, såsom en luftkvalitetsmätning och en grundutbildning i kommunikation. Kostnaderna för dessa aktiviteter bedömdes i vid tertial 2 kunna finansieras genom ett överskott inom tillsynsverksamheten.
Når måloppfyllelse avseende ekonomi (inkl. budget)	—	Nämnden redovisar en budgetavvikelse på - 0,6 mnkr.
Vidtagit åtgärder vid indikationer på bristande måloppfyllelse avseende ekonomi	—	Inga åtgärder beslutade med anledning av redovisad budgetavvikelse.

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.2.1 Bedömning

Vi bedömer att nämnden i allt väsentligt har säkerställt att den får tillräcklig uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat. Inga åtgärder har beslutats med anledning av redovisad budgetavvikelse. Prognosen per 2024-08-31 visade dock ett nollresultat.

2.3 Intern kontroll

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende nämndens interna kontroll under 2024.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Beslutat om internkontrollplan	✓	Nämnden beslutade att godkänna internkontrollplan för 2024 på sammanträde den 2023-11-16 (§ 117)
Värderat identifierade risker	✓	Internkontrollplanen innehåller en riskanalys (riskinventering, riskvärdering och åtgärder).
Internkontrollplanen tydliggör - vilka risker som ska kontrolleras - kontrollmetod - vem som är ansvarig för kontroll - när i tid kontroll sker	✓	Internkontrollplanen anger kontrollområde, identifierad risk, vilken/vilka åtgärder som ska vidtas, vem som ansvarar för respektive åtgärd samt när återrapportering ska ske.
Följt upp internkontrollplanen	✓	Uppföljning av den interna kontrollplanen har skett i samband med T1 och T2, samt i samband med årsbokslut. Av uppföljningen framgår vilka åtgärder som genomförts.
Vidtagit åtgärder vid identifierade brister	✓	I uppföljningen anges att arbete med samtliga åtgärder sker enligt plan.

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.3.1 Övriga iakttagelser

Merparten av riskerna i internkontrollplanen har riskvärde 6, 8 eller 9, vilket innebär att åtgärder för att minska risk ska finnas med i internkontrollplanen. Om riskvärdet är 12-16 ska direkta och omfattande åtgärder finnas med i internkontrollplanen. Nämnden har i internkontrollplanen angett åtgärder för att minska riskerna för samtliga identifierade risker. Av uppföljningen framgår att åtgärder har vidtagits/pågår enligt plan.

2.3.2 Bedömning

Vi bedömer att nämnden i allt väsentligt har säkerställt en struktur för att arbetet med intern kontroll bedrivs på ett systematiskt sätt.

3. Sammanfattade bedömning

I vår översiktliga granskning av miljö- och hälsoskyddsnämnden har vi inte hittat några väsentliga avvikelser. Vi bedömer därför att nämnden i allt väsentligt har säkerställt en tillräcklig styrning och uppföljning av verksamhet och ekonomi. Vidare bedömer vi att nämnden har säkerställt en tillräcklig struktur för intern kontroll.

Vi grundar vår bedömning på följande:

Revisionsfråga	Bedömning	Motivering
Har nämnden säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med det grunduppdrag, mål och eventuella tilläggsuppdrag som fullmäktige fastställt?	Ja	Nämnden har arbetat utifrån reglementet och antagit en verksamhetsplan som tydliggör hur de ska arbeta utifrån grunduppdraget, inriktningsmål, personalpolitiska mål samt tilläggsuppdrag. Uppföljning sker vid tertial 1, tertial 2 samt vid årsbokslut. Rapportering till kommunstyrelsen sker i enlighet med de anvisningar som ges, och därtill erhåller nämnden en mer utförlig redovisning av mål och verksamhet vid samtliga uppföljningstillfällen. Av nämndens verksamhetsuppföljning för 2024 anges att en mycket stor del av nämndens grunduppdrag avser aktiviteter som kopplar mot specifika inriktningsmål och program. Anvisningar och former för denna redovisning behöver fastställas av kommunstyrelsen.
Har styrelsen/nämnden säkerställt att verksamheten bedrivs på ett ekonomiskt tillfredställande sätt?	Ja	Nämnden har fastställt en budget för verksamhetsåret. Nämnden får regelbunden information av det ekonomiska läget. Rapportering till nämnd och kommunstyrelsen sker tertialvis. Nämnden redovisar en mindre negativ budgetavvikelse. Inga åtgärder har beslutats med anledning av den negativa budgetavvikelsen. Prognosen i samband med tertial 2 var dock att nämnden skulle redovisa ett nollresultat.
Arbetar nämnden strukturerat för att säkerställa en tillräcklig intern kontroll?	Ja	Nämnden har beslutat om internkontroll, där riskanalysen framgår. Internkontrollplanen följs upp tertialvis och nämnden gör en samlad bedömning av sin interna styrning och kontroll. Av uppföljningen framgår de åtgärder som är vidtagna.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi miljö- och hälsoskyddsnämnden att:

- Säkerställa att det sker en tydlig uppföljning och återsrapportering kopplat till inriktningsmål och program, i enlighet med vad som anges i Riktlinjer för aktiverande styrning